

рівень урожайності і отримувати високоякісне продовольче зерно.

За своїми господарсько-біологічними та споживчими характеристиками переважна більшість сортів зернових культур відповідає вимогам сучасних технологій їх вирощування та задовольняє потреби у сировині для переробної промисловості.

Досить високо ціняться сорти сильної пшениці, саме з них отримують хліб та хлібобулочні вироби високої якості. Крім того, сильні пшениці використовують як поліпшувач слабких пшениць.

Серед загальної кількості сортів пшениці м'якої озимої вітчизняної селекції, внесених до Реєстру сортів, 35,6 % належать до сильних та 6,1 % – до цінних.

Вперше у 2016 р. у Реєстрі сортів до категорії сильних і цінних пшениць віднесено 94 % сортів від загальної кількості дозволених до поширення.

Значно покращено асортимент сортів ярої пшениці.

Продовжується цілеспрямована робота з нарощення пивоварних сортів ячменю ярого, загальна кількість яких на сьогодні становить більше 64 %. Серед них сорти з високими пивоварними властивостями – екстрактивність 80–82 % та вмістом білка 10,5–11,5 %.

З огляду на глобальні зміни клімату особливого значення набуває добір сортів для конкретних ґрунтово-кліматичних умов з високим генетичним потенціалом продуктивності, підвищеною посухостійкістю, жаростійкістю, стійкістю проти хвороб та шкідників.

Зареєстровані нові сорти зернових культур за найважливішими ознаками і властивостями належать до різних типів інтенсивності та реакцією на агрофон і умови вирощування. Вони характеризуються неоднаковими адаптивними властивостями, висотою, часом дозрівання. Наявний значний асортимент сортів рослин, внесених до Державного Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні значною мірою полегшує і надає товаровиробникам всіх форм власності можливість відбору та дозволяє маневрування сортами зернових культур залежно від напрямку діяльності.

УДК 635.521:631.526.32

Чухлеб Л. І.*, Кондратенко Н. Г.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: l@ukr.net

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОНОВЛЕННЯ ОФІЦІЙНОГО ЗРАЗКА НАСІННЯ ДЛЯ ЦІЛЕЙ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН

Відповідно до ст. 20 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» заявник разом з документами заявки на сорт надає дослідний зразок насіння для довготривалого зберігання до сховища компетентного органу у сфері охорони прав на сорти рослин.

Надходження та реєстрація дослідних зразків у сховище регулюється за встановленою процедурою, яка визначає порядок надходження та реєстрацію дослідного зразка. У сховищі зберігаються резервні зразки

ботанічних таксонів, що підлягають експертизі у контрольованих умовах сховища Українського інституту експертизи сортів рослин, окрім видів, що вегетативно розмножуються.

У разі, якщо зразок відповідає встановленим вимогам, він підлягає вакуумному пакуванню, маркуванню та розміщенню в камерах. У сховищі є дві камери для їхнього тривалого зберігання із регульованим температурним режимом і вологістю повітря, які працюють за програмою «Клімат контроль». Дослідний зразок, що зберігається у сховищі є офіційним зразком генетичної плазми, яка підтверджує аутентичність сорту.

Враховуючи біологічні властивості рослин, здатність втрачати посівні якості (для кожного виду неоднаковий час проходження фізіологічних процесів старіння), існує постійна необхідність у оновленні офіційних дослідних зразків. Офіційні зразки відбираються і передаються до пунктів досліджень.

У польових умовах офіційний зразок зі сховища порівнюють із наданим зразком заявника. Польові дослідження з ідентифікації морфологічних ознак офіційного зразка виконують за уніфікованою Методикою з експертизи на ВОС для відповідного ботанічного таксона. За умови ідентичних морфологічних формул офіційного зразка та зразка, наданого заявником для оновлення, дослідний зразок вважають аутентичним.

Встановивши автентичність, оновлений зразок заявника за процедурою підлягає зберіганню. Рух дослідних зразків у сховищі контролюється накопичувальною електронною базою даних з фіксацією дати надходження та вилучення. Будь-які дії щодо дослідного зразка (розпломбування, використання) без відома заявника не проводяться.

УДК 633.34:631.526.32

Шкапенко Є. А.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: shkapenko_evgenja@ukr.net

ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ОЦІНКА КІЛЬКІСНИХ ОЗНАК СОРТІВ СОЇ КУЛЬТУРНОЇ (*GLYCINE MAX* (L.) MERRILL)

Соя культурна – один з найпоширеніших зернобобових та олійних видів нашої планети, який культивують більше ніж в 60 країнах світу на п'яти континентах в помірному, субтропічному та тропічному поясах. Вже багато століть великий інтерес до цього виду підтримується завдяки низькій собівартості, адже у світовому землеробстві немає іншої такої культури, яка мала настільки сприятливе співвідношення протеїну, олії, мінеральних речовин, вуглеводів та вітамінів.

Збільшення посівів сої зумовлено появою за останні десятиріччя низки високопродуктивних ранньостиглих, з підвищеним умістом білка, олії, пристосованих до механічного збирання, стійких проти збудників хвороб та шкідників, нових сортів. На сьогодні у Державному реєстрі сортів, придатних